

Ks. prof. dr hab. Janusz Szulist

**STAN BADAŃ
NAD TEOLOGIĄ JOSEPHA RATZINGERA – BENEDYKTA XVI
W POLSCE /2023/**

Książka pt. *Tylko prawda. Moje życie u boku Benedykta XVI* autorstwa abpa Georga Gänsweina i Saveria Gaety (drugi autor zapisany mniejszą czcionką na stronie tytułowej) jest nie tylko świadectwem bezgranicznej służby, zapisem 20-letniej współczesnej historii Kościoła (w zakresie instytucji watykańskich oraz wybranych wydarzeń w Kościele powszechnym i niemieckim), ale nade wszystko jest to wskazanie na kluczowe elementy nauczania Josepha Ratzingera – Benedykta XVI, potwierdzające jednocześnie autentyzm oraz ogromną wrażliwość papieża.

W opinii abpa Georga Gänsweina kluczowy dla zrozumienia teologii benedyktyńskiej jest chrystocentryzm¹. Relacja człowieka do Boga ma osobowy charakter. Kolejne pokolenia chrześcijan na tyle wypełniają właściwe sobie zadania, na ile podążają za Jezusem, będącym Słowem (Logosem) oraz objawieniem nieskończonej miłości Boga Ojca². Naśladowanie Chrystusa, do czego wprost zachęca Benedykt XVI, jest potwierdzeniem pragnienia doskonałego wypełniania woli Bożej, tzn. przedkładania planów Opatrzności ponad ludzkie, często egoistyczne interesy. Przykładem takiej postawy jest św. Piotr, stąd też posługa papieska czy – szerzej rzecz ujmując – hierarchii kościelnej winna być punktem odniesienia dla ludzi współcześnie podejmujących wyzwanie życia ewangelicznego³. Podążanie za Chrystusem, czemu dali przykład w heroiczny sposób apostołowie, ma egzystencjalny charakter. Spotkanie osobowe określa specyfikę tegoż procesu, w ramach którego boski Logos sięga do głębi jestestwa człowieka, pogłębiając tym samym postawę zawierzenia, gdzie wiara człowieka jest odpowiedzią na dar wiary Chrystusowej⁴. Przyłgnięcie do Chrystusa dotyczy całego jestestwa osoby: zarówno w dobrych, jak też w złych dokonaniach, bez względu również na przychylność lub wrogość środowiska społecznego. Jezus zawsze wskazuje najwłaściwszą drogę postępowania, umożliwiającą utrwalenie postawy dobra, przewyciężanie grzechu, a nade

¹ Por. G. Gänswein, S. Gaeta, *Tylko prawda. Moje życie u boku Benedykta XVI*, przeł. A. Gogolin, A. Zielińska, Esprit, Kraków 2023, s. 185.

² Por. Benedykt XVI, *Encyklika „Deus caritas est”*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2005, 1.

³ Por. G. Gänswein, S. Gaeta, dz. cyt., s. 185-186.

⁴ Por. J. Ratzinger, *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, tłum. Z. Włodkova, Znak, Kraków 1996, s. 147-148.

wszystko zachowanie poczucia sensu sięgającego poza doczesność⁵. Doświadczenie obecności Jezusa – zakładającej i domagającej się reakcji ze strony człowieka – jest zawsze wzmocnieniem nadziei, która przynależy do fundamentu Kościoła będącego „światłością świata”⁶.

W teologii Benedykta XVI konsekwencją chrystocentryzmu jest koncepcja wspólnoty eucharystycznej jako przestrzeni, gdzie człowiek zgłębia boskie tajemnice, odkrywa i ubogaca swoje człowieczeństwo o nowość miłości Chrystusowej – intensyfikując realizację powołania do świętości, dzięki czemu Kościół staje się „zaczynem” dla świata. We wskazaniu na centralne znaczenie Eucharystii dla Kościoła papież powołuje się na soborowy *Dekret o posłudze i życiu prezbiterów „Presbyterorum ordinis”*⁷, kontynuując nauczanie swojego poprzednika zawarte w *Ecclesia de Eucharistia*⁸: „W najświętszej Eucharystii zawiera się bowiem całe dobro duchowe Kościoła, to znaczy sam Chrystus, nasza Pascha i Chleb żywy, który przez swoje ożywione przez Ducha Świętego i ożywiający Ciało daje życie ludziom i w ten sposób zaprasza i pobudza, żeby samych siebie, swoją pracę i wszystkie rzeczy stworzone wraz z Nim składali w ofierze”⁹. Abp Georg Gänswein powołuje się w tej kwestii na dzieło Josepha Ratzingera – Benedykta XVI pt. *Jezus z Nazaretu. Od wjazdu do Jerozolimy do zmartwychwstania*, gdzie pojawia się stwierdzenie, iż „wraz z ustanowieniem Eucharystii został założony sam Kościół”¹⁰. Misterium paschalne określa nie tylko dynamikę funkcjonowania Kościoła, ale nade wszystko transponuje do codzienności miłość, powiązaną z nią solidarność jako wartości i zasady niezbędne dla jedności¹¹. Jedność zgromadzenia eucharystycznego upamiętniającego najważniejsze wydarzenia zbawcze odpowiada jedności Kościoła – jest swoistego rodzaju kryterium doskonałości moralnej. Benedykt XVI wspomina tutaj symbole chleba i wina, wpisane w Mistyczne Ciało Chrystusa. Jedność z Chrystusem oraz jedność między sobą odpowiadają boskim zamiarom, podkreślając jednocześnie realizm wspólnoty Kościoła, którego członkowie są karmieni pokarmem miłości w realizacji właściwego sobie powołania¹². Wspólnota Kościoła, skoncentrowana wokół celebrowania Eucharystii, jest otwarta na

⁵ Por. G. Gänswein, S. Gaeta, dz. cyt., s. 187-188.

⁶ Por. Benedykt XVI, *Encyklika „Spe salvi”*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2007, 6,9.

⁷ Por. *Dekret o posłudze i życiu prezbiterów „Presbyterorum ordinis”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Pallottinum, Poznań 2002, 18.

⁸ Por. Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2003, 21.

⁹ Cyt. za: Benedykt XVI, *Adhortacja apostolska „Sacramentum caritatis”*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2007, 16.

¹⁰ Por. G. Gänswein, S. Gaeta, dz. cyt., s. 189.

¹¹ Por. Benedykt XVI, *Adhortacja apostolska „Sacramentum caritatis”*, dz. cyt., 16.

¹² Por. tenże, *Jeden chleb i jedno ciało. Przemówienie na audiencji generalnej (10.12.2008)*, w: Benedykt XVI, *Moja wiara*, przeł. A. Gogolin, Esprit, Kraków 2022, s. 84-85.

współpracę, zakładając soborową autonomię rzeczy doczesnych¹³. W ten sposób Benedykt XVI wskazuje na ciągłą aktualność praktyk pierwotnego Kościoła koncentrującego się na kwestiach duchowych oraz na dziele caritas wobec bliźnich. Celem tejże współpracy jest coraz pełniejsze uczestnictwo w dobru wspólnym poprzez wskazywanie na zasady humanizujące stosunki społeczne¹⁴. Kompleksowość teologii Josepha Ratzingera – Benedykta XVI znalazła odzwierciedlenie w badaniach prowadzonych w Polsce, związanych przede wszystkim z wydziałami teologicznymi.

Opera Omnia

Upowszechnieniu myśli Josepha Ratzingera – Benedykta XVI służy publikowanie przez Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego serii Opera Omnia. Publikacja obejmuje 16 tomów, których redaktorami są ks. prof. Krzysztof Gózdź oraz prof. Marzena Górecka. Umowa o prawie wyłączności do wydania dzieł Josepha Ratzingera – Benedykta XVI została podpisana z Watykanem w 2011 roku¹⁵.

W zamiarze wydawców prezentacja dzieł Josepha Ratzingera – Benedykta XVI służy zarówno systemowemu przedstawieniu teologii niemieckiego kardynała, jak też głębszemu zrozumieniu kultury europejskiej w jej korzeniach: żydowskich, grecko-rzymskich oraz chrześcijańskich. Istotnym wątkiem, do którego odnosi się ks. prof. Krzysztof Gózdź, jest podkreślenie ciągłości nauczania Jana Pawła II przy jednoczesnym podkreśleniu teologicznej głębi rzeczywistości stworzonej¹⁶.

Komitet honorowy Opera Omnia tworzą następujące osobistości nauki oraz dostojnicy kościelni: kardynał Zenon Grocholewski (prefekt Kongregacji ds. Wychowania Katolickiego w latach 1999–2015); kardynał Stanisław Ryłko (archiprezbiter bazyliki Matki Bożej Większej od 2016 r.); kardynał Stanisław Dziwisz (metropolita krakowski w latach 2005–2016); kardynał Kazimierz Nycz (metropolita warszawski); arcybiskup Salvatore Pennacchio (nuncjusz apostolski w Polsce 2016–2023); arcybiskup Wojciech Polak (prymas Polski); arcybiskup Stanisław Gądecki (przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski); arcybiskup Marek Jędraszewski (arcybiskup metropolita Krakowski od 2017 r.); arcybiskup Stanisław Budzik (metropolita lubelski, wielki kanclerz KUL); biskup Antoni Stankiewicz (członek Najwyższego

¹³ Por. *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, dz. cyt., 36.

¹⁴ Por. G.B. Brunori, *Benedykt XVI. Wiara i prorocstwo pierwszego papieża emeryta w historii*, tłum. K. Stopa, Bernardinum, Pelplin 2020, s. 178-179.

¹⁵ Por. MS, *Joseph Ratzinger był związany z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim*, <https://info.wiara.pl/doc/8014530.Joseph-Ratzinger-był-związany-z-Katolickim-Uniwersytetem> (20.06.2023).

¹⁶ Por. K. Gózdź, *Opera Omnia Josepha Ratzingera wydawane na KUL*, https://www.kul.pl/opera-omnia-josepha-ratzingera-wydawane-na-kul.art_35022.html (19.06.2023).

Trybunału Sygnatury Apostolskiej); prof. dr hab. Jerzy Wyrozumski (sekretarz generalny Polskiej Akademii Umiejętności); prof. dr hab. Franciszek Ziejka (przewodniczący Społecznego Komitetu Odnowy Zabytków Krakowa); prof. dr hab. Michał Seweryński (senator RP); ks. prof. dr hab. Antoni Dębiński (rektor Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II)¹⁷. Dnia 6 czerwca 2012 roku wielki kanclerz KUL, rektor tegoż uniwersytetu oraz redaktorzy serii wręczyli papieżowi pierwszy tom wydawanej serii. Podobna wizyta redaktorów serii miała miejsce 3 grudnia 2015 roku. Papież senior pobłogosławił trud zaangażowanych w publikację oraz osobiście wpisał się do tomu 6/3 pt. *Jezus z Nazaretu*¹⁸. Prezentacja kolejnych tomów Opera Omnia uczyniła z Lublina jeden z kluczowych ośrodków w Polsce zgłębiających spuściznę teologiczną Josepha Ratzingera – Benedykta XVI.

Doktoraty honoris causa

Joseph Ratzinger – Benedykt XVI otrzymał w Polsce doktoraty honoris causa. Katolicki Uniwersytet Lubelski nadał kard. Josephowi Ratzingerowi ten tytuł 19 lutego 1988 roku. W uzasadnieniu uchwały Senatu uniwersytetu wskazano: „za zasługi w pogłębianiu i krzewieniu katolickiej nauki teologicznej”. Wręczenie tytułu miało miejsce 16 października 1988 roku podczas inauguracji roku akademickiego¹⁹.

Papieski Fakultet Teologiczny we Wrocławiu nadał Josephowi Ratzingerowi doktorat honoris causa w październiku 2000 roku. Rektor uczelni ks. Ignacy Dec w laudacji ukazał sylwetkę kardynała w następujący sposób: „Promieniuje prostotą, skromnością, pokorą. Jest kontaktowy, bezpośredni, nie stwarza dystansu. Nie stroni od ludzi. Głosi pełne żaru kazania, udziela sakramentów. Zachwyca się żywą wiarą ludu bawarskiego. Łączy tradycję z nowością. Jest rzeczywiście Doktorem – Księciem współczesnego Kościoła i dzisiejszej teologii”²⁰.

Benedykt XVI, papież emeryt, przyjął 4 lipca 2015 roku tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie i Akademii Muzycznej w Krakowie. Uroczystość miała miejsce w Castel Gandolfo. Decyzja o nadaniu tytułu została podjęta na posiedzeniach senatów obu uczelni na początku 2015 roku. Uzasadnienie wniosku zawierało następującą przesłankę: „Senaty obu uczelni poprzez swoją decyzję chciały docenić

¹⁷ Por. *Komitet honorowy Opera Omnia*, https://www.kul.pl/komitet-honorowy.art_35024.html (19.06.2023).

¹⁸ Por. *Wizyty u Benedykta XVI*, https://www.kul.pl/wizyty-u-benedykta-xvi.art_37608.html (19.06.2023)

¹⁹ Por. *Doktor Honoris Causa KUL Joseph Ratzinger*, https://www.kul.pl/doktor-honoris-causa-kul-joseph-ratzinger.art_11699.html (19.06.2023).

²⁰ Por. *Najwybitniejszy teolog wśród kardynałów*, oprac. KB, <https://wroclaw.gosc.pl/doc/8019130.Najwybitniejszy-teolog-wsrod-kardynalow> (20.06.2023).

wielki szacunek Benedykta XVI do tradycji muzycznej Kościoła i jego wrażliwość na dialog muzyki z wiarą”²¹.

Ośrodki naukowe

W Polsce działają dwa centra naukowe skupiające się na badaniu nauczania Josepha Ratzingera – Benedykta XVI. Centrum Studiów Ratzingera działa w Bydgoszczy od 2012 roku. Mieści się w Kujawsko-Pomorskiej Szkole Wyższej. Ośrodek naukowy funkcjonuje w ramach struktur Watykańskiej Fundacji Joseph Ratzinger – Benedykt XVI²². Praca centrum koncentruje się na badaniu dzieł, promowaniu nauczania oraz organizowaniu konferencji poświęconych teologii Josepha Ratzingera – Benedykta XVI, podejmujących również ważne aktualne problemy społeczne oraz kulturowe. Dyrektorem centrum jest ks. prof. Mariusz Kuciński²³. Fundacja Watykańska organizuje również konferencje międzynarodowe. Na stronie internetowej Centrum Studiów Ratzingera znajduje się informacja o sześciu takich wydarzeniach w różnych częściach świata: „Pielgrzymi prawdy. Pielgrzymi pokoju” (Polska, 2011); „Co sprawia, że człowiek jest człowiekiem” (Brazylia, 2012); „Ewangelie: historia i chrystologia. Poszukiwania Józefa Ratzingera” (Włochy, 2013); „Szacunek dla życia drogą pokoju” (Kolumbia, 2014); „Szacunek dla życia drogą pokoju” (Hiszpania, 2015); „Szacunek dla życia drogą pokoju” (Włochy, 2016)²⁴.

Uniwersyteckie Centrum Naukowe Ratzingerianum, którego dyrektorem jest ks. prof. Janusz Szulist²⁵, zostało założone w 2020 na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu²⁶. Działalność centrum koncentruje się wokół corocznie przyznawanej nagrody „Ratio et spes”, której fundatorami są toruńska uczelnia oraz Watykańska Fundacja Joseph Ratzinger – Benedykt XVI. Nagroda oraz wyróżnienie są wręczane corocznie w Święto Uniwersytetu Mikołaja Kopernika – 19 lutego. Dotychczas miały miejsce trzy edycje. Temat wybiera rada naukowa centrum. Ratzingerianum angażuje się także w projekty naukowe służące zgłębianiu i upowszechnianiu myśli Josepha Ratzingera – Benedykta XVI. Centrum zorganizowało w 2021 roku międzynarodową konferencję pt. „Współczesne ideologie a chrześcijaństwo w myśli Josepha Ratzingera/Benedykta XVI”. W 2023 rok odbyła się konferencja pt. „Wolność w

²¹ Por. *Benedykt XVI doktorem honoris causa UPJPiI*, <https://upjp2.edu.pl/aktualnosci/benedykt-xvi-doktor-honoris-causa-upjpii-odszedl-do-pana-2143.html> (20.6.2023).

²² Por. *Struktura Fundacji*, <http://www.centrumstudiowratzingera.pl/fundacja-19376/struktura-fundacji-19397> (20.6.2023).

²³ Por. *O centrum*, <http://www.centrumstudiowratzingera.pl/centrum-19375/o-centrum-19388> (20.6.2023).

²⁴ Por. *Konferencje międzynarodowe*, <http://www.centrumstudiowratzingera.pl/artykuly/konferencje-miedzynarodowe> (20.6.2023).

²⁵ Por. *Misja*, <https://ratzingerianum.umk.pl/centrum/misja/> (20.6.2023).

²⁶ Por. Zarządzenie Rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu Nr 250 z dnia 17 listopada 2020 roku.

nauczaniu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI²⁸. Władze centrum zainicjowały „Seminaria ratzingerowskie”, których uczestnikami są wybitni teologowie w ramach wybranych dyscyplin teologicznych. Temat pierwszego seminarium (2022) brzmiał „Liturgia i społeczeństwo”. Centrum wydaje również publikacje zbiorowe oraz monografie, będące pokłosiem nauczania Josepha Ratzingera – Benedykta XVI. Kolejne seminarium będzie dotyczyły zagadnienia tradycji.

Doktoraty

2023

Maciejko Tadeusz, *Recepcja nauki II Soboru Watykańskiego o Kościele według Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. dr hab. Marian Kowalczyk, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Teologiczny, 2023.

Micek Mateusz, *Maryjny wymiar wiary w teologii kardynała Josepha Ratzingera i Benedykta XVI*, promotor: ks. bp prof. dr hab. Andrzej Dziuba, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Teologiczny, 2023.

2022

Dziedzina Waldemar Piotr, *Wiara jako odpowiedź na objawienie Boże w publikacjach Josepha Ratzingera (Benedykta XVI)*, promotor: ks. prof. dr hab. Marian Kowalczyk, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Teologiczny, 2022.

Tkaczyk Łukasz, *Sakrament Eucharystii a sakrament święceń: loci communes i ich teologiczno-egzystencjalne konsekwencje w ujęciu J. Ratzingera/Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. dr hab. Jerzy Szymik, Uniwersytet Śląski, Wydział Teologiczny, 2022.

Vianney Kyeyune, *The credibility of the catholic church as a communion in the world according to Joseph Ratzinger/Benedict XVI*, promotor: ks. prof. UKSW dr hab. Waldemar Cisło (ks. dr Rafał Pokrywiński), Cardinal Stefan Wyszyński University, Faculty of Theology, 2022.

Wocial Michał, *Młodość w nauczaniu papieży: św. Jana Pawła II, Benedykta XVI i Franciszka*, promotor: ks. prof. dr hab. Marek Tatar, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Teologiczny, 2022.

Woźniak Jakub, *Personalny charakter prymatu Piotrowego w tajemnicy Chrystusa i Kościoła w nauczaniu Josepha Ratzingera–Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. dr hab. Jan Perszon, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Wydział Teologiczny, 2022.

2021

²⁸ Por. *Konferencje naukowe*, <https://ratzingerianum.umk.pl/badania-naukowe/konferencje-naukowe/> (20.06.2023).

Drath Jakub, *Judaistyczne korzenie chrześcijaństwa w ujęciu papieża Benedykta XVI*, promotor: prof. dr hab. Krzysztof Pilarczyk, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Wydział Teologiczny, Kraków, 2021.

Kołodziej Tomasz, *Radość ewangeliczna w duchowości kapłańskiej według Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. KUL dr hab. Adam Rybicki, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Wydział Teologiczny, 2021.

Lwowski Andrzej, *Teologia modlitwy chrześcijańskiej w pismach Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. dr hab. Jerzy Szymik, Uniwersytet Śląski, Wydział Teologiczny, 2021.

Małolepszy Błażej, *Sens Krzyża Chrystusa w ujęciu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI. Uniwersalne znaczenie – współczesny kontekst*, promotor: ks. dr hab. Sławomir Zieliński, Uniwersytet Śląski, Wydział Teologiczny, 2021.

Pastorczyk Adam, *Ekumenizm realistyczny. Przywracanie widzialnej jedności Kościoła według Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. dr hab. Tadeusz Kałużny, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Wydział Teologiczny, Kraków 2021.

Samulnik Tomasz, *Doświadczenie a teologia: studium przemian i rozwoju scientia fidei Josepha Ratzingera na podstawie Opera Omnia*, promotor: ks. prof. dr hab. Jerzy Szymik, Uniwersytet Śląski, Wydział Teologiczny, 2021.

Sosnowski Aleksander, *Świętość i święci w nauczaniu Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. dr hab. Janusz Królikowski, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Wydział Teologiczny, 2021.

Swarczyński Jakub, *Soteriologiczne znaczenie posłuszeństwa w ujęciu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. UŚ dr hab. Jacek Kempa, Uniwersytet Śląski, Wydział Teologiczny, 2021.

Turkowski Michał, *Działalność ustawodawcza papieża Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. UKSW dr hab. Marek Saj, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Teologiczny, 2021.

2020

Bołkowiec Maciej, *Koncepcja „racjonalności poszerzonej” i jej teologiczno-antropologiczne implikacje w myśli Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. dr hab. Piotr Roszak, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Wydział Teologiczny, 2020.

Dziuba Damian Paweł, *Historia zbawienia w nauczaniu Benedykta XVI.: studium katechetyczne*, promotor: ks. prof. dr hab. Piotr Tomasik, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Teologiczny, 2020.

Orlicki Michał Paweł, *Mysterium sanctificationis sakramentu Eucharystii oraz obrzędu obmycia nóg*, promotor: ks. prof. AKW dr hab. Marek Blaza, Uniwersytet Papieski Jana Pawła II, Wydział Teologiczny, Kraków, 2020.

Perlik Dawid, *Formuła extra Ecclesiam nullam salutem w interpretacji Josepha Ratzingera*, promotor: prof. dr hab. Bogusław Kochaniewicz, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Wydział Teologiczny, 2020.

Suszko Łukasz, *Prawda wobec współczesnego relatywizmu w procesie rozwoju życia duchowego człowieka w teologii kardynała Josepha Ratzingera*, promotor: ks. prof. dr hab. Marek Tatar, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Teologiczny, 2020.

2019

Nowak Paweł, *Kościół katolicki w dialogu z religiami świata w myśli teologicznej Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. dr hab. Ignacy Bokwa, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Teologiczny, 2019.

Wazamda Bitrus Emmanuel, *The eschatological dimension of the eucharist in Joseph Ratzinger/Pope Benedict XVI's theology*, promotor: ks. prof. dr hab. Bogumił Gacka, University of Cardinal Stefan Wyszyński, Faculty of Theology, 2019.

Wielgosz Karol, *Od dogmatu do kerygmatu: Josepha Ratzingera/Benedykta XVI teologia głoszenia, ewangelizacji i misji*, promotor: ks. prof. dr hab. Jerzy Szymik, Uniwersytet Śląski, Wydział Teologiczny, 2019.

2018

Łoza Agnieszka, *„Logos” jako zasada hermeneutyczna w teologicznej refleksji nad nowym ateizmem*, promotor: ks. prof. dr hab. Bogdan Ferdek, Papieski Wydział Teologiczny, Wydział Teologiczny, 2018.

Tonkowicz Jacek, *Ideał życia chrześcijańskiego w papieskich encyklikach Benedykta XVI „Deus caritas est” i „Spe salvi” oraz w encyklice Franciszka „Lumen fidei” (aspekt biblijny)*, promotor: o. prof. dr hab. Andrzej S. Jasiński OFM, Uniwersytet Opolski, Wydział Teologiczny, 2018.

Wilkowski Piotr, *Maryja jako wzór postawy chrześcijanina w nauczaniu papieży Benedykta XVI i Franciszka do 2017 roku: studium porównawcze*, promotor: ks. prof. UKSW dr hab. Grzegorz Bartosik, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Wydział Teologiczny, 2018.

2017

Adamkiewicz Joanna, *J. Ratzingera/Benedykta XVI teologia piękna. Założenia, treści, perspektywy*, promotor: ks. prof. dr hab. Jerzy Szymik, Uniwersytet Śląski, Wydział Teologiczny, 2017.

2016

Bilski Łukasz, *Muzyka liturgiczna w świetle hermeneutyki ciągłości Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. dr hab. Janusz Bujak, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Teologiczny, 2016.

Łukaszewicz Łukasz, *Koncepcja kultury Zygmunta Baumana w świetle nauczania Benedykta XVI*, promotor: prof. dr hab. Bogusław Kochaniewicz, Uniwersytet Adama Mickiewicza, Wydział Teologiczny, 2016.

2015

Sokołowski Karol, *Teologiczne aspekty humanizmu chrześcijańskiego w nauczaniu Benedykta XVI*, promotor: prof. UWM dr hab. Katarzyna Parzych-Blakiewicz, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Wydział Teologiczny, 2015.

Zamorski Tomasz, *Sacramentum ordinis w narracjach kaznodziejskich J. Ratzingera/Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. dr hab. Jerzy Szymik, Uniwersytet Śląski, Wydział Teologiczny, 2015.

2011

Kiełtyka Wojciech, *Dialog Kościoła ze światem w zmieniających się warunkach globalnych: problem integralnego rozwoju społecznego na podstawie encykliki Benedykta XVI „Caritas in veritate”*: studium pastoralne, promotor: ks. prof. dr hab. Waldemar Irek, Papieski Wydział Teologiczny, Wydział Teologiczny, 2011.

Pułtuski Marian, *Dialog międzyreligijny w nauczaniu Benedykta XVI*, promotor: ks. prof. dr hab. Władysław Nowak, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Wydział Teologiczny, 2011.

Monografie, opracowania

Publikacje naukowe związane z kardynałem Josephem Ratzingerem – papieżem Benedyktem XVI, wydane w Polsce w latach 2018–2023 (bez tłumaczeń – stan w dniu 30.06.2023 r.)

2023

Dunaj M.S., *Znamiona Kościoła w służbie „communio” w nauczaniu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2023.

Napiórkowski A.A., *Cztery skały: Paweł VI, Jan Paweł II, Benedykt XVI i Franciszek, Bernardinum*, Pelplin 2023.

Żydzi i judaizm w nauczaniu Benedykta XVI (2005–2013), oprac. W. Chrostowski, AA, Kraków 2023.

2022

Kowalczyk M., *Implikacje teologiczne apostołatu młodzieży w świetle nauczania papieża XXI wieku*, Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2022.

Krakowiak C., *Msza Święta koncelebrewana: dar Vaticanum II dla Kościoła*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2022.

Liturgia i społeczeństwo: I Seminarium Ratzingerowskie, red. D. Brzeziński, W. Cichosz, J. Szulist, Bernardinum, Pelplin 2022.

Łużyński W., *Publiczna rola Kościoła w nauczaniu Benedykta XVI*, Bernardinum, Pelplin 2022.

Postscripta: the voice of pope emeritus Benedict XVI on current challenges for theology and the Church, ed. B. Ferdek, J. Nastalek, Pontifical Faculty of Theology, Wrocław 2022.

Samulnik T., *Doświadczenie a teologia: studium przemian i rozwoju „scientia fidei” Josepha Ratzingera na podstawie „Opera Omnia”*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2022.

Szulist J., *„Przez krzyż do światłości”*: teologiczny sens rzeczywistości ziemskiej, Bernardinum, Pelplin 2022.

Szymik J., *Światło z teologii: szkice*, Księgarnia św. Jacka, Katowice 2022.

Warzeszak J., *Papieskie modlitwy maryjne*, Akademia Katolicka, Warszawa 2022.

Węgrzyn J., *Relatio subsistens: persona divina come relazione nel pensiero di J. Ratzinger*, Scriptum, Kraków 2022.

Wiara a ideologia: Joseph Ratzinger – Benedykt XVI wobec wyzwań współczesności, red. W. Cichosz, J. Szulist, J.J. Woźniak, Bernardinum, Pelplin 2022.

Zamorski T., *Współpracownicy prawdy: teologia, apologia i duchowość narracji kaznodziejskich Josepha Ratzingera o kapłaństwie*, WAM, Kraków 2022.

Zatwardnicki S., *Od teologii objawienia do teologii natchnienia: studium inspirowane twórczością Geralda O'Collinsa i Josepha Ratzingera*, Academicon, Lublin 2022.

2021

Bujak J., *Nauczanie papieży o św. Józefie: od bł. Piusa IX do Franciszka: „Idźcie do Józefa” (Rdz 41,55)*, Pallottinum, Poznań 2021.

Dylematy wolności we współczesnym Kościele oraz Europie: wokół myśli Josepha Ratzingera/Benedykta XVI, red. P. Kiejkowski, UAM, Poznań 2021.

Dziemska I., Wysocka M., *Posłanie (missio) Jezusa w chrystologii Hansa Ursa von Balthasara i Josepha Ratzingera*, Wydawnictwo Naukowe UPJPII, Kraków 2021.

Jędrzejski M., *Nowa ewangelizacja w nauczaniu Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, Wydawnictwo Naukowe KUL, Lublin 2021.

Kaczmarek P., *Matka Boża a dialog z islamem*, Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2021.

Kiejkowski P., Pagacz M., *Europa – humanizm – życie konsekrowane: wokół myśli Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2021.

Kowalski R., *Dwóch papieży recepcja nauczania Kościoła o źródłach przepowiadania w kaznodziejstwie Benedykta XVI i Franciszka*, PWT, Wrocław 2021.

Krakowiak C., *Odnowa liturgii w świetle instrukcji wykonawczych do Sacrosanctum Concilium*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2021.

Kuchta D., *Nowa ewangelizacja Kościoła i przez Kościół w nauczaniu Benedykta XVI*, Salwator, Kraków 2021.

Modele misyjne i areopagi współczesnego zaangażowania misyjnego: akta sympozjum naukowego zorganizowanego w Centrum Formacji Misyjnej w Warszawie w dniach 22-24 czerwca 2021 roku, red. M. Połomski, Verbinum, Górna Grupa 2021.

Obdarowani miłością: 15-lecie encykliki „Deus Caritas est”, red. U. Bejma, M. Iżycki, L. Szot, Jedność, Kielce 2021.

Pastorczyk A., *Ekumenizm realistyczny: przywracanie widzialnej jedności Kościoła według Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, Scriptum, Kraków 2021.

Seweryniak H., *Dziennikarz i papież: teoria wywiadu rzeki w świetle rozmów Petera Seewalda z Josephem Ratzingerem – Benedyktem XVI*, Płocki Instytut Wydawniczy, Płock 2021.

Snarski T., *Kościół katolicki wobec kary śmierci: między prawem a filozofią i teologią*, Biblioteka „Więzi”, Warszawa 2021.

Stolica Apostolska wobec Rosji i wschodniego chrześcijaństwa: od Jana Pawła II do Franciszka, red. A. Grajewski, P. Skibiński, Centrum Myśli Jana Pawła II, Warszawa 2021.

Szulist J., *Prawo naturalne w nauczaniu Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, Bernardinum, Pelplin 2021.

Wilkowski P., *Maryja jako wzór postawy chrześcijanina w nauczaniu papieża Benedykta XVI i Franciszka do roku 2017: studium porównawcze*, Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2021.

Zatwardnicki S., *Księgi natchnione i ich interpretacja: inspirujące przesłanie Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, Academicon, Lublin 2021.

2020

Biedroń M., *W miłości Boga* [teksty wspomnień: ks. prof. dr hab. Jerzy Szymik, ks. dr hab. Andrzej Michalik, ks. mgr Bogdan Stelmach, ks. mgr Tomasz Śpiewak, mgr Halina Podolańska-Nabożny], Biblos, Tarnów 2020.

Ferdek B., *Logos nadziei: camino jako laboratorium nadziei*, PWT, Wrocław 2020.

Flak R., *Funkcje kaznodziei w nauczaniu papieża od czasu Soboru Watykańskiego II*, Unum, Kraków 2020.

Greta M., Kowalski J., Tomczak-Woźniak E., *Doktryny zjednoczeniowe ojców Europy: wielkie nazwiska – wielkie marki: znaczenie doktryn zjednoczeniowych dla kształtowania wieloszczeblowego zarządzania strukturą ponadnarodową*, Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej, Łódź 2020.

Kauchka K., *Cóż to jest prawda: argumentacja z prawdy za najwyższą wiarygodnością chrześcijaństwa na kanwie twórczości Josepha Ratzingera*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2020.

Kornek T., *Hans Küng i Joseph Ratzinger jako teolodzy Soboru Watykańskiego II*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2020.

Kowalczyk M., *Bóg w historii: Jezus jako centrum dziejów według Benedykta XVI*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2020.

Media – polityka – religia, cz. 1, red. R. Leśniak, Archidiecezjalne Wydawnictwo Łódzkie, Łódź 2020.

Pastwa R.J., *Ekologia w komunikowaniu religijnym: tematyka ekologiczna na łamach głównych katolickich tygodników opinii w Polsce w kontekście ogłoszenia encykliki Laudato si'*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2020.

Świadomość i oczyszczenie: ochrona małoletnich w Kościele: międzynarodowa konferencja, Watykan, 21-24 lutego 2019, red. R.M. Leżohupski, Wydawnictwo Ojców Franciszkanów, Niepokalanów 2020.

Wielgosz K., *Od dogmatu do kerygmatu: Josepha Ratzingera – Benedykta XVI teologia głoszenia ewangelizacji i misji*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2020.

Wilczkiewicz K., *Troska chrześcijanina o środowisko naturalne w świetle nauczania Benedykta XVI i Franciszka: studium teologiczno-pastoralne*, Bonus Liber Wydawnictwo/Drukarnia Diecezji Rzeszowskiej, Lublin–Rzeszów 2020.

2019

Adamczyk D., *Ku pełni życia: pedagogiczno-społeczne implikacje w myśli Benedykta XVI*, Wydawnictwo Naukowe UP, Kraków 2019.

Bujak J., *Trynitarne i antropologiczne aspekty mariologii włoskiej po Soborze Watykańskim II*, Wydawnictwo Naukowe US, Szczecin 2019.

Ferdek B., Trojnar W., *Via Benedicta: the scholarly method of Joseph Ratzinger – Benedict XVI*, The Pontifical Faculty of Theology, Wrocław 2019.

Ferdek B., Trojnar W., *Via Benedicta: warsztat naukowy Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, PWT, Wrocław 2019.

Fiejdasz-Buczek L., *Sprawy kanonizacyjne za pontyfikatu papieża Benedykta XVI: studium prawno-kanoniczne*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2019.

Szymik J., *Prawda i mądrość: przewodnik po teologii Benedykta XVI*, WAM, Kraków 2019.

Węgrzecki J., *W obronie rozumu politycznego: myśl Josepha Ratzingera/Benedykta XVI*, Wydawnictwo Naukowe UKSW, Warszawa 2019.

Zadroga A., *Gospodarka, przedsiębiorczość, praca: studium z perspektywy katolickiej myśli ekonomiczno-społecznej*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2019.

2018

Benedykt XVI i liturgia, red. D. Brzeziński, M. Mikołajczak, J. Woźniak, Płocki Instytut Wydawniczy, Płock 2018.

Beyga P., *Tradycja anglikańska w mszale dla ordynariatów personalnych byłych anglikanów*, Redakcja Wydawnictw UO, Opole 2018.

Canon romanus jako locus theologicus: dogmat w liturgii Mszy Świętej, red. P. Beyga, B. Ferdek, PWT, Wrocław 2018.

Cymerman K., *Sumienie a wyzwania moralne współczesnej kultury w pismach kard. Josepha Ratzingera*, Agencja Reklamowa Top, Warszawa 2018.

Dec I., *Ku prawdzie na skrzydłach wiary i rozumu. Rozważania teologiczne*, t. 2, Adalbertus, Świdnica 2018.

Dialog wielokulturowości i prawda, red. H. Czakowska, M. Kuciński, Wydawnictwo KPSW, Bydgoszcz 2018.

Gózdź K., *Logos i miłość: teologia Josepha Ratzingera – Benedykta XVI*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2018.

Idźcie i głoscie ze św. Franciszkiem: sympozja WSD Zakonu Braci Mniejszych pw. św. Bonawentury, Kraków, 29 listopada 2016, 25 listopada 2017, red. Andrzej Duk, Scriptum, Kraków 2018.

Kluz M., *Klejnoty Kościoła: wspólnototwórczy wymiar sakramentologii Benedykta XVI*, Wydawnictwo Naukowe UPJPII, Kraków 2018.

Koncepcja państwa w perspektywie nauczania kardynała Josepha Ratzingera/Benedykta XVI, red. A.G. Miziński, M. Kuciński, H. Czakowska, Wydawnictwo KPSW, Bydgoszcz 2018.

Matwiejuk K., *Papieże przelomu drugiego i trzeciego tysiąclecia*, Siedlce 2018.

Obecność Kościoła w świecie według Josepha Ratzingera – Benedykta XVI, red J. Babiński, J. Bujak, J. Szulist, Bernardinum, Pelplin 2018.

Starczewski K., *Ekumenizm w nauczaniu papieża: od Jana XXIII do Benedykta XVI*, Jedność, Kielce 2018.

Tonkowicz J., *Ideał życia chrześcijańskiego w encyklikach Benedykta XVI: Deus caritas est i Spe salvi oraz w encyklice Franciszka Lumen fidei (aspekt biblijny)*, Wydawnictwo św. Krzyża, Opole 2018.

Tryk H., Ropiak S., Hajduk R., *Caritas – Spes – Fides: Encykliki Benedykta XVI i Franciszka jako źródło inspiracji pastoralnych*, Wydawnictwo UWM, Olsztyn 2018.

Podsumowanie

Analiza nauczania Josepha Ratzingera – Benedykta XVI jest prowadzona w Polsce na wielu płaszczyznach. Wydawane są monografie lub opracowania zbiorowe. Bronione są rozprawy doktorskie, których przedmiotem badań są teksty niemieckiego teologa. Rozwijana jest działalność ośrodków badawczych, podejmujących współpracę międzynarodową. Przetłumaczono na język polski niemalże wszystkie dzieła Josepha Ratzingera – Benedykta XVI – nade wszystko w serii Opera Omnia. Teologia Ratzingerowska służy całościowemu oglądowi rzeczywistości. Człowiek postępujący według zasad moralności – ukształtowanych na gruncie Objawienia – czyni swoje życie coraz doskonalszym. Celem tychże zmagania jest jedność z Bogiem jako Najwyższym Dobrem. Joseph Ratzinger – Benedykt XVI przypomniał współczesnemu światu o obiektywnym charakterze teologii, której przesłanie odpowiada najgłębszym oczekiwaniom jednostki. Zgłębiać tradycję kościelną – czy szerzej: judeochrześcijańską – to odkrywać własne korzenie z jednoczesnym umacnianiem poczucia sensowności wszelkich poczynań humanizujących stosunki ziemskie.

Bibliografia

Benedykt XVI – doktor honoris causa UPJPII – odszedł do Pana, <https://upjp2.edu.pl/aktualnosci/benedykt-xvi-doktor-honoris-causa-upjpii-odszedl-do-pana-2143.html> (20.06.2023).

Benedykt XVI, *Adhortacja apostolska „Sacramentum caritatis”*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2007, 16.

Benedykt XVI, *Encyklika „Deus caritas est”*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2005.

Benedykt XVI, *Encyklika „Spe salvi”*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2007.

Benedykt XVI, *Jeden chleb i jedno ciało. Przemówienie na audiencji generalnej (10.12.2008)*, w: Benedykt XVI, *Moja wiara*, przeł. A. Gogolin, Esprit, Kraków 2022, s. 83-86.

Brunori G.B., *Benedykt XVI. Wiara i prorocstwo pierwszego papieża emeryta w historii*, tłum. K. Stopa, Bernardinum, Pelplin 2020.

Dekret o posłudze i życiu prezbiterów „Presbyterorum ordinis”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Pallottinum, Poznań 2002, s. 478-510.

Doktor honoris causa KUL Joseph Ratzinger, https://www.kul.pl/doktor-honoris-causa-kul-joseph-ratzinger,art_11699.html (19.06.2023).

Gänswein G., Gaeta S., *Tylko prawda. Moje życie u boku Benedykta XVI*, przeł. A. Gogolin, A. Zielińska, Esprit, Kraków 2023.

Jan Paweł II, *Encyklika „Ecclesia de Eucharistia”*, Libreria Editrice Vaticana, Watykan 2003.

Joseph Ratzinger był związany z Katolickim Uniwersytetem Lubelskim, <https://info.wiara.pl/doc/8014530.Joseph-Ratzinger-byl-zwiazany-z-Katolickim-Uniwersytetem> (20.06.2023).

Komitet honorowy Opera Omnia, https://www.kul.pl/komitet-honorowy,art_35024.html (19.06.2023).

Konferencje międzynarodowe, <http://www.centrumstudiowratzingera.pl/artykuly/konferencje-miedzynarodowe> (20.06.2023).

Konferencje naukowe, <https://ratzingerianum.umk.pl/badania-naukowe/konferencje-naukowe/> (20.06.2023).

Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym „Gaudium et spes”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje. Nowe tłumaczenie*, Pallottinum, Poznań 2002, s. 526-606.

Misja, <https://ratzingerianum.umk.pl/centrum/misja/> (20.06.2023).

Najwybitniejszy teolog wśród kardynałów, <https://wroclaw.gosc.pl/doc/8019130.Najwybitniejszy-teolog-wsrod-kardynalow> (20.06.2023).

O centrum, <http://www.centrumstudiowratzingera.pl/centrum-19375/o-centrum-19388> (20.06.2023).

Opera Omnia Josepha Ratzingera wydawane na KUL, https://www.kul.pl/opera-omnia-josepha-ratzingera-wydawane-na-kul,art_35022.html (19.06.2023).

Ratzinger J., *Wprowadzenie w chrześcijaństwo*, tłum. Z. Włodkowa, Znak, Kraków 1996.

Struktura Fundacji, <http://www.centrumstudiowratzingera.pl/fundacja-19376/struktura-fundacji-19397> (20.06.2023).

Wizyty u Benedykta XVI, https://www.kul.pl/wizyty-u-benedykta-xvi,art_37608.html (19.06.2023)

Zarządzenie Rektora Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu nr 250 z dnia 17 listopada 2020 roku.

Streszczenie

Artykuł ukazuje stan badań nad nauczaniem Josepha Ratzingera – Benedykta XVI w Polsce. Dokonano tłumaczeń niemalże wszystkich dzieł niemieckiego teologa. Bronione są rozprawy doktorskie, a także wydawane publikacje dotyczące teologii Benedyktyńskiej. Nie sposób zliczyć artykułów czy opracowań zbiorowych pokonferencyjnych dotyczących wybranych zagadnień z nauczania Benedykta XVI. Teologia zmarłego już papieża jest podjęciem wyzwania, które niesie ze sobą współczesność. Analizując źródła teologiczne, człowiek dochodzi do odkrywania chrystocentryczności swego powołania w obiektywnym porządku moralnym ukształtowanym na gruncie miłości.

Słowa kluczowe: Joseph Ratzinger, Benedykt XVI, Polska, doktoraty, monografie, ośrodki naukowe, opera omnia